

Дзейныя асобы

У ДЫЯЛОГУ З ЖЫЦЦЁМ ВАЖНА НЕ ПЫТАННЕ, А НАШ АДКАЗ

Культурная, навуковая і тэатральная грамадскасць Беларусі адзначае 80-годдзе доктара філалагічных навук, прафесара, член-карэспандэнта НАН Беларусі Сцяпана Сцяпанавіча Лаўшукі, аднаго з самых таленавітых даследчыкаў айчыннай гуманітарэстыкі, якому ўдалося...

Каб пералічыць усё, не хопіць ніякіх газетных старонак, а таму вельмі каратка.

Нарадзіўся Сцяпан Сцяпанавіч у малюнічым усходнепалескім гарадку Васілевічы ў сям'і чыгуначнага майстра, што важна — у дзень і год поўнага вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Гэта, хай падсвядома, магло паўплываць на выбар імя, якое далі немаўляці: Сцяпан у перакладзе з грэчаскай мовы азначае «вянец», «вянчаны», сімвалізуе перамогу, трыумф.

Пад такім вострым знакам у вялікай сям'і (разам з бацькамі 11 чалавек) і праходзіла стаўленне творчай асобы будучага прафесара. З адзнакай скончыўшы сярэдняю школу, юнак паступіў на філалагічны факультэт БДУ, падчас вучобы ўдзельнічаў у рабоце навуковых гурткоў і асваенні цалінных земляў, займаўся спортам. Потым, атрымаўшы дыплом, настаўнічаў на Лунінецчыне, працаваў у райкаме камсамола. Аднак імкненне да творчай самарэалізацыі брала і ўрэшце... узяло такі верх: Сцяпан Сцяпанавіч паступіў у аспірантуру пры Інстытуце літаратуры імя Янкі Купалы Акадэміі навук БССР, абараніў кандыдацкую і доктарскую дысертацыі, прысвечаныя беларускай драматургіі.

Творчасць народных майстроў заўжды цікавіць даследчыка Сцяпана ЛАЎШУКА.

...Амаль кожную творчую асобу ў любой галіне вызначае дамінуючая «одна, но пламенная страсть». Напэўна, не памылюся, калі зазначу, што для С. С. Лаўшукі такім вострым пачуццём-захапленнем стала любоў да тэатра, якая пачалася з маленства, з праслухоўвання казак, перадач па радыё.

Нам, філолагам, добра вядома, што праца па даследаванні драматургічных жанраў толькі на першы погляд здаецца простаю, аднак у сапраўднасці авалодаць ёю знаскоку амаль немагчыма: сур'ёзных спецыялістаў-даследчыкаў у гэтай галіне вобмаль, можна сказаць... І найпершы сярод іх — менавіта Сцяпан Сцяпанавіч Лаўшук. (Паказальна, што прафесар арганічна-артыс-

тычны і ў штодзённым побыце: ён да сёння ў нашу досыць рэцэпную навуковую працу прыносіць пэўныя элементы неспадзяванкі ці нават святочнасці.)

...Па сваіх чалавечых якасцях Сцяпан Сцяпанавіч прыроджаны лідар. Менавіта яны, вострыя, вучаць нас шукаць і знаходзіць сваю місію, ставіць перад сабой высокія жыццёвыя мэты і настойліва іх дабівацца. «У дыялогу з жыццём важна не наша пытанне, а наш адказ», — слушна заўважыла руская паэтка Марына Цвятаева. Прафесар Лаўшук, сканцэнтраваны на даследаванні праблемных пытанняў развіцця драматургічных жанраў, змог увесці ў кола свайго дыскурсу амаль увесь «залаты» фонд нашай нацыя-

нальнай драматургіі. Ён, таленавіты даследчык і грунтоўны аналітык, зрабіў вялікі ўнёсак у станаўленне і развіццё айчыннай літаратуразнаўчай, тэксталагічнай навук.

Сцяпанам Сцяпанавічам асабіста падрыхтаваны да выдання зборы твораў Уладзіслава Галубка, Кандрата Крапівы, Андрэя Макаёнка; Сцяпан Сцяпанавіч кіраваў навуковым калектывам па падрыхтоўцы збору твораў — у 10-ці тамах — свайго калегі і земляка, народнага пісьменніка Беларусі Івана Навуменкі.

Прафесар Лаўшук з'яўляецца сябрам Беларускага саюза літаратурна-мастацкіх крытыкаў, старшынёй Беларускага аддзялення Міжнароднай славянскай акадэміі навук, адукацыі, мастацтва і культуры. Дваццаць гадоў таму абраны членам-карэспандэнтам НАН Беларусі, Сцяпан Сцяпанавіч па сённяшні дзень займае пасаду галоўнага навуковага супрацоўніка Цэнтра даследавання беларускай культуры, мовы і літаратуры і паранейшаму трымаецца прынтцыпу: ні дня без радка. У выніку ён аўтар каля трохсот навуковых артыкулаў, добрага дзясятка манаграфічных прац, сярод якіх больш чым важкі ўклад у напісанне чатырохтомнай «Гісторыі беларускай літаратуры ХХ стагоддзя». (Тут не лішнім будзе заўважыць, што даследчыкі іншых краін былога СССР не змаглі пакуль напісаць такога фундаментальнага літаратуразнаўчага выдання.)

Вялікая праца зроблена прафесарам Лаўшукі і па ўвекавечанні памяці слаўных людзей беларускай навукі і культуры. Пад кіраўніцтвам Сцяпана Сцяпанавіча

выдадзены зборнікі ўспамінаў пра акадэмікаў І. Навуменку, В. Івашына, прафесараў Ю. Пшыркову, П. Лысенку. З самага заснавання нашага нацыянальнага свята Дня беларускага пісьменства, у рамках якога пачала працаваць Міжнародная навукова-асветніцкая экспедыцыя «Дарога да святыні», С. С. Лаўшук з'яўляецца яе нязменным навуковым кіраўніком.

...Цікаўны, дасведчаны і прынтцыповы даследчык клопаціцца аб працягу сваёй навуковай справы, вялікую ўвагу ўдзяляе падрыхтоўцы маладых кадраў, многіх, што называецца, ставіць на крыло для творчага палёту.

За шматгадовую навуковую і грамадскую дзейнасць Сцяпан Сцяпанавіч узнагароджаны ордэнам Францішка Скарыны, знакам «Выдатнік друку Беларусі», з'яўляецца лаўрэатам Рэспубліканскай прэміі прафсаюзаў за найлепшы твор у галіне культуры і літаратуры, адзначаны многімі памятнымі медалямі.

...Свой 80-ы дзень нараджэння юбіляр сустракае ў звычайных навуковых і жыццёвых клопатах. Мы, сябры і калегі, вучні і аднадумцы шчыра зычым яму моцнага здароўя і аптымізму — дасягнення новых вяршынь!

Ігар Шаладонаў,

г. Мінск.

Рэдакцыя газеты «Звязда», падпісчыкам якой ці не ўсё жыццё з'яўляецца шануюны Сцяпан Сцяпанавіч, далучаецца да гэтых віншаванняў і пажаданняў, а наш калега Яўген Пясецкі — спадарожнік прафесара на «дарогах да святыні» — дадае здымак.

Была вайна

БРАТ ЗА БРАТА, АЛЬБО ХАДЗІЛІ ХЛОПЧЫКІ Ў РАЗВЕДКУ

...Калі ў інтэрнэце запытаць інфармацыю пра самага юнага партызана Вялікай Айчыннай вайны, то можна даведацца, што гэта — Паўлік Канапацкі, адзін з 15 тысяч народных мсціўцаў.

Паўлік нарадзіўся ў 1932 годзе ў мястэчку Лахва Лунінецкага раёна, трохі пазней яго сям'я перасялілася на Любанскія хутары. Там яе і заспела вайна.

У лясках непаладэку дыслацыраваліся атрады партызан. Сярод іх быў досыць блізкі сваяк, праз якога Канапацкія перадавалі мсціўцам прадукты харчавання, звесткі пра ворагаў.

Аб гэтым, як і варта было чакаць, даведаліся паліцаі, і сям'я мусіла падацца ў лес. У партызанскім атрадзе імя Сталіна старэйшы сын Іван у свае 17 быў залічаны ў баявы састаў. Вясной 43-га ён атрымаў заданне прабрацца ў вёску Сінкевічы, знайсці сувязных, каб з іх дапамогай раздабыць харчаванне для партызан, але нарваўся на засаду, быў паранены і памёр ад страты крыві.

Яго малодшы брат Паўлік пакляўся адпомсціць за старэйшага і сястру, якая памерла ад тыфу, і сам папрасіўся ў разведчыкі. Яму было ўсяго 12. Невысокачаны, хударлявы, ён, апраўнаўшыся пастушком, хадзіў да чыгункі, сачыў за рухам цягнікоў, за тым, дзе месцяцца немцы і паліцаі. Ніхто з іх і падумаць не мог, што гэта разведчык...

У яго між тым былі і досыць рызыкаўныя вылазкі. Напрыклад, у вёсцы ў адзін з халодных вечароў Паўлік убачыў крытую машыну са скрынямі — падумаў, што там можа быць зброя. Каб праверыць, стаў сачыць за вартавым, які то падыходзіў да машыны, то ішоў у глыб двара пад застрэшак (дзьмуў пранізлівы вецер, імжэў дождж).

Паўлік выкачаў зручны момант, сігануў у кузаў. Там у скрынях і сапраўды былі патроны і гранаты. Што-нішто «пастушок», ледзь не трапіўшы на вочы вартавому, прыхапіў з сабой...

У атрадзе вельмі любілі гэтага смелага хлопчыка, давяралі яму, яго, як разведчыка, асабіста хваліў Герой Савецкага Саюза Васіль Захаравіч Корж. А калі ў атрад прылятаў з Масквы ваенны карэспандэнт Уладзімір Лупейка, то не абышоў увагай і юнага Паўліка. Фатаграфія хлопчыка ў партызанскай форме з карабінам ёсць ва ўсіх значных музеях краіны.

...У дарослым жыцці лёс кідаў Паўла Іванавіча Канапацкага і ў паўночны Мурманск, і на казахстанскую цаліну. Аднак найболей ён жыў у роднай Лавзе, на беразе любімай ракі Смердзь. Цяпер яго дом пустуе, дзеці разляцеліся па свеце, але ж памяць — жыве.

Сцяпан Нефідовіч,

аг. Любань, Лунінецкі раён.

Чалавек — чалавеку

Трэба нечым захапляцца...

...У юнацтве я любіў пасвіць коней, хадзіць у грыбы, працаваць на зямлі, захапляўся паштовымі маркамі, збіраў значкі. Але ж галоўным захапленнем і былі, і засталіся ў мае 90 — кнігі, у тым ліку з аўтографамі аўтараў: Аляксея Пысіна, Янкі Брыля, Івана Шамякіна, Ніла Гілевіча, Віктара Карамазова, Рымы Казаковай...

Да глыбіні душы люблю родную мову і сваю зямлю. А таму дзе аб'ехаў, дзе пехам абышоў усю Магілёўшчыну, пабываў у

Ленінградзе, Маскве, на экскурсіях і ў санаторыях Прыбалтыкі, Грузіі, Азербайджана...

Не раз наведваў Эрмітаж і Трацякоўскую галерэю, тэатры Масквы і Мінска. У Адэсе слухаў песні Уцёсава, у Магілёве — Кабзона, Сенчынай, П'ехі, Ядвігі Паплаўскай і Аляксандра Ціхановіча...

Быў на радзіме Льва Талстова ў Яснай Паляне, пакланіўся праху Тургенева, Цютчава, Пушкіна, Ясеніна, Элізы Ажэшкі і Якуба Коласа. Магілу паэта Аляксея Пысіна бачу з балкона сваёй кватэры.

Люблю даглядаць кветкі. Яны ў мяне ў кухні, у пакоі, а летам — яшчэ і на балконе... Гадоў колькі таму «ўзяў шэфства» над падаконнікам у пад'ездзе. Штогод збіраю лекавыя травы, раблю настойкі і адвары амаранту шыпышыны, мелісы, мяты...

Пералічыў, вядома ж, хіба дзясятую частку. І ўсё для таго, каб сказаць: калі нечым захапляешся і займаешся, жыццё становіцца больш цікавым і змястоўным, а значыць, лепшым і даўжэйшым. Яно, згадзіцеся, таго варта.

Віктар Арцем'еў,

г. Магілёў.

Усмешачку

СКУПАЯ «ВАРАЖЫТКА»...

Кажуць, адзін мужчына зразумець не мог, куды яго жонка грошы дзявае. Абураўся, скандаліў, аж да таго, што сышоў з дому — стаў гаспадарыць сам. А ўжо як... Грошы, што адклаў на першы месяц, скончыліся праз тыдзень, што адклаў на другі (ён ужо эканоміў!) — праз два, цягам трэцяга — чалавек проста зразумець не мог, адкуль яны браліся ў жонкі.

Мы з мужам за грошы, дзякуй богу, ніколі не сварыліся, нават тады, калі іх не хапала. «Гэта з-за таго, што зязюлю не так сустрэлі», — пажартаваў нека муж і налета ў чаканні птушкі ўжо

загадзя збіраў дробныя манеты, раскладваў іх па ўсіх магчымых кішэнях...

Думаецца, хоць раз абхітрыў? Не!

Сёлета раніцай на лецішчы ўстаў, у трусах рушыў з хаты (я следам — раптам не здаровіцца?)... І зязюля тут як тут — са сваім «ку-ку». «Ну вось, — пакрыўдзіўся муж, — а мы зноў без грошай»...

Я, здаецца, яго «суцешыла»: «Зязюлька-зязюлька, колькі нам жыць?» — спытала ў птушкі. «Ку...» — праспявала «варажытка» і... сціхла.

Трэба зразумець, паўгода нека працягнем?

А. Смагіна,

г. Мінск.